

FIGYELŐ

Hozzászólás Bevezető Gábor Szinnyei József és a hazai hírlapirodalom című írásához. A *Magyar Könyvszemle* 2021. évi 3. számában jelent meg Bevezető Gábornak *Szinnyei József és a hazai hírlapirodalom* című, egyetlen új kutatási eredményt sem tartalmazó írása, amelyhez gyengécske jegyzetek is járulnak. Nem ez a fő probléma, hanem az, hogy a szerző az elmúlt évek nagy Szinnyei-kutatásait tartalmazó köteteket és cikkeket nem vette kézbe,¹ s ennek köszönhető, hogy egy teljesen téves adatsort adott közre írásában.

Miről is van szó pontosan?

Bevezető Gábor ezt írja az 1860-as években évente közreadott kurrens hírlapjegyzékről: „A sorozat első darabja *A magyar hírlapirodalom 1861 elején* címmel jelent meg a *Vasárnapi Újság*ban 1861. január 6-án. A felsorolás 52 tételt tartalmazott, fél oldalt foglalt el. Csak az évtizedekkel későbbi fejlemények mutatták meg, így a sorozat indulásakor Szinnyeinek sejtelve sem lehetett, mekkora vállalkozásba fogott. (...) 1862-től Szinnyei feltüntette az előfizetési díjat és az egyes lapszámok árát, 1863-tól az évfolyamjelzést is. A szerkesztő, tulajdonos, kiadó és nyomda viszonya lehetett igen bonyolult is. (...) Amikor a sorozat megindult, az időszaki sajtó termékeinek gyűjtése és módszeres nyilvántartása mindössze Szinnyei József hobbiája volt, aki ekkor Pozsonyban, Samarjai Károly ügyvédi irodájában dolgozott.”²

A *Könyvszemle* cikkének szerzője a fenti magyarázaton túlmenően közreadja az egykori éves periodikalista bibliográfiai adatait is, ily módon:

- [Szinnyei József], *A magyar hírlapirodalom 1861 elején* = *Vasárnapi Újság*, 1861. jan. 6., 7.
- [Szinnyei József], *A magyar hírlapirodalom 1862 elején* = *Vasárnapi Újság*, 1862. jan. 12., 21–22.
- [Szinnyei József], *A magyar hírlapirodalom 1863 elején* = *Vasárnapi Újság*, 1863. jan. 4., 9.
- [Szinnyei József], *A magyar hírlapirodalom 1864 elején* = *Vasárnapi Újság*, 1864. jan. 1., 9.
- [Szinnyei József], *A magyar hírlapok 1865-ben* = *Vasárnapi Újság*, 1865. jan. 1., 7.
- [Szinnyei József], *A magyar hírlapok 1866-ban* = *Vasárnapi Újság*, 1866. jan. 7., 6–7.
- [Szinnyei József], *A magyar hírlapok 1867-ben* = *Vasárnapi Újság*, 1867. jan. 13., 18–19.
- [Szinnyei József], *A magyar hírlapirodalom 1868–1869-ben* = *Vasárnapi Újság*, 1869. jan. 31., 62–64.

¹ Lásd például: *Id. Szinnyei József emlékezete, Művelődéstörténeti és sajtótörténeti írásai*, összeáll., sajtó alá rend. és a Szinnyei-bibliográfiát készítette Gazda István, a bevezető tanulmányt írta Kozocsa Sándor, Piliscsaba–Bp., MATI, 2002 (Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára), 323 p. – Megjelent a Nemzeti Könyvtár alapítása 200. évfordulója tiszteletére; *Id. Szinnyei József (1830–1913) könyvtártudós akadémikus életműve*, sajtó alá rend. Gazda István, Sopron, Révkomárom, Piliscsaba, Bp., MATI, 2006 (Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára), 216 p. – Szerzői kollektíva közös munkája, amely tartalmaz egy teljességre törekvő Szinnyei-bibliográfiát is.

² Mindez tehát a *Magyar Könyvszemle* 2021. évi 3. számában olvasható.

Az id. Szinnyei Józsefnek tulajdonított közléssorozat adatai nagyon precíznek látszanak, mindössze egy hibájuk van: ezeket az összeállításokat nem a még Pozsonyban dolgozó id. Szinnyei József állította össze és tette közzé a *Vasárnapi Ujság*ban, hanem valószínűleg annak főszerkesztője, Pákh Albert. Ezek szerint, amikor a sorozat megindult, „az időszaki sajtó termékeinek gyűjtése és módszeres nyilvántartása” nem csak id. Szinnyei József hobbiája volt.

A *Vasárnapi Ujság* valóban 1861-től kezdődően közölte az egyes évek hírlapirodalmára vonatkozó adatokat, amelyből nyolc közlemény jelent meg a szerző nevének feltüntetése nélkül. Ebből hét tekinthető Szinnyei hírlapirodalmi sorozata előzményének.³

Szinnyei az 1868/69. évi hírlapjegyzékkel kapcsolatban a következőt jegyezte fel naplójában: „Vas. Újs.-ban megjelentek az 1868. [évi] magyar hírlapok (az én czéduláimról lemásolva), s az újon keletkezettek, ügyesen összeállítva! de csak nevemet felemlíthették volna hálából.”⁴

1869-től kezdődően viszont már egységesen a neve alatt jelentek meg az összeállítások és azok pótlásai (1869-től kezdődően élt Szinnyei Pest-Budán).

Szinnyei életművének szorgalmas kutatója, Gyurcsó Júlia egy helyütt ezt írja a fentiekben vitatott téves adatsorról: „1861-től folyamatosan jelentek meg helytörténeti jellegű (elsősorban komáromi vonatkozású) és hírlaptörténeti cikkei a *Vasárnapi Ujság*ban, közben intenzív hírlapgyűjtésbe kezdett, csereviszonyba lépve bel- és külföldi gyűjtőkkel, kiadókkal. A magyarországi hírlapokat (megjelenésüket, megszűnésüket) ismertető közleményeit 1869–1894-ig a *Vasárnapi Ujság*ban, 1895–1905 között a *Magyar Könyvszemle* rendes mellékleteként adta közre.”⁵ Tehát Gyurcsó Júlia is úgy látja, hogy Szinnyei hírlapsorozata 1869-től kezdve látott napvilágot a *Vasárnapi Ujság*ban, az 1861-es indulási dátum más közleményeire vonatkozik.⁶

Bezeczky Gábor arra hivatkozik, hogy munkahelyén, az Irodalomtudományi Intézetben készül egy összesített, sok mindenre kiterjedő periodikalista, amelynek „Jelenleg még csak a házi változata létezik (a pdf-ből szövegszerkesztőbe áttett változat javítása folyik), végső soron nyilvános adatbázis lesz belőle. Egyetlen halmazban fogja tartalmazni Szinnyei József teljes sorozatát. Lapok, személyek, helyek, kiadók, nyomdák egyaránt kereshetőek lesznek benne. Miképpen változtak a lapok szerkesztői az évek során? Milyen különböző lapoknál dolgoztak egyes emberek különböző időpontokban? Hány lapja volt egy-egy nyomdának? Hány lap jelent meg egy-egy városban valamely időpontban vagy időszakban? Ilyen és hasonló kérdésekre pusztán a külön-külön létező éves listák alapján nem lehet válaszolni, de mindez gyerekjáték lesz az összesített adathalmaz segítségével.”

Jelen sorok szerzője viszont nem akarja elhinni, hogy az Irodalomtudományi Intézet adatbázisában Szinnyeire vonatkozóan hibás adatok foglalnak helyet, az Intézet bibliográfusai ugyanis nem szoktak tévedni. A *Magyar Könyvszemle*ben nemrégiben közölt hibás adatsort a szerző saját forráskutatási járatlanságának és nem kellően körültekintő gyűjtőmunkájának köszönheti. Kérdés, hogy ezt a *Magyar Könyvszemle* lektora miért nem vette észre?

GAZDA ISTVÁN

³ Szinnyei ezt írja a *Magyar írók élete és munkái* sorozatban, a Szinnyei-szócikkben az 1862-es évről: „Pákh Albert buzdítására a magyarországi hírlapirodalom ismertetésére tért át, és azon időtől fogva a Vasárnapi Ujságnak állandó munkatársa volt.” Tegyük hozzá: Szinnyei kezdetben retrospektív sajtótörténeti feldolgozásokat készített, s ezek valóban sorra megjelentek a *Vasárnapi Ujság*ban.

⁴ MTA Könyvtárának Kézirattára. Ms 18. Id. SZINNYEI József, *Naplóm*, 1869. Azon belül: 1869. jan. 31. Pákh Albert 1867 februárjában elhunyt, így az 1868-as összeállítást már másnak kellett készítenie, s az „utód” valóban Szinnyei lett.

⁵ Lásd Gyurcsó Júlia 2011-ben online formában közreadott művét: <https://mek.oszk.hu/10100/10168/pdf/szinnyei1.pdf>

⁶ Hozzá kell tennünk, hogy kötetében néha Gyurcsó is elbizonytalanodik, hogy mikor is indult a hírlapokat kurrens módon közlő Szinnyei-sorozat.